

N:o 198.

Af herr **C. A. Lindhagen**, om anslag till statsinköp af enskilda skogsmarker.

Vid senaste riksdag yrkades att för år 1907 måtte af skogsmedel på extra stat anvisas 1,500,000 kronor för inköp af skogbärande eller till skogsbörd duglig mark (motionen n:o 163). Motionen ingick i en serie föreslagna åtgärder för befrämjande af värden af enskildes skogar och utgjorde ett led i afdelningen: »enskilda skogsmarkens förvandling till allmänna skogsmarker».

Till stöd för ofvannämnda framställning anfördes:

»Senaste skogskommitté framhåller, att man ej kan vänta några tillfredsställande resultat af den privata skogshushållningen, hvaremot staten enligt alla länders erfarenhet vore den yppersta skogsägaren. Fortsatt inköp af skogsmark i så stor utsträckning, som vore förenlig med försiktig statshushållning, ansåg kommittén därför i främsta rummet vara, hvad från det allmännas sida borde göras för främjande af landets skogshushållning. Staten uppköper också sedan många år tillbaka årligen åtskillig skogsmark för att däraf bilda kronoparker. Hufvudsyftet därmed torde hitintills mindre afsett att bringa missvårdad mark i kultur utan mer att tillgodose det obestriddiga gagnet af statsskogar i allmänhet.

I förevarande för skogens framtid i vårt land så brydsamma tider bör staten dessutom ha en särskild förpliktelse att omedelbart med sina större resurser verka för att ödemarkerna blifva fruktbringande. I all synnerhet gäller detta alla de stora af ålder kala markerna, som finnas på så många ställen. Ett belysande exempel lämnar förenämnda berättelsen från Hallands län. Det heter där att flera stora egendomar inköpa kalmarker, plantera dem och bringa dem i skogskultur. Men

hvad gör staten på samma ställe? Jo, han arrenderar gamla kalmarker på 20 år, sätter dem med stora kostnader i skogbärande skick och skänker sedermera efter de 20 åren bort det hela till markägarna utan ens någon trygghet för, att dessa ej skola förfara tämligen godtyckligt med själfva skogskapitalet. Med ungefär lika barnslig välvilja förfar man på andra ställen, i stället för att köpa kalmarkerna för billigt pris och sedan trygga frukterna af allt därpå nedlagdt arbete åt samhället och kommande slakten. Staten är verkligen en riksolycka i alla sina affärsförehafvanden.

En tredje anledning till skogsköp har staten i det fall, då genom inköp af hemman tillhöriga bolag eller enskilda skogsspekulanter kan uträttas något, för att hemmanen skola tjäna sina ursprungliga ändamål att vara ett direkt stöd för befolkningen. Detta förhållande gäller i synnerhet i Norrland men sannolikt äfven på många andra orter. Särskildt vore det på sin plats, att kronan trädde emellan, då sådana skogshemman i bolags ägo utbjudas till försäljning. När en sådan komplex fastigheter i Jämtland för några år sedan utbjöds på auktion, så framhöll också en jämtlandstidning, att här fanns ett tillfälle för staten att rädda svensk jord ur bolagshänder, och tidningen kan sägas träffa sakens kärna, då den inordnade sin vädjan under öfverskriften »en fosterländsk bragd att utföra».

En fjärde anledning till statsköp af skogsmark ligger i förpliktelsen för staten att hjälpa bönder i norra delarne af riket med kostnaderna för skiften af de stora marker de fått af kronan. Norrlandskommittén föreslog lån för ändamålet. Nästan ännu bättre är, att, såsom ibland också begäres, staten köper igen en del af skogsmarken. Stora delar af exempelvis Härjeådalen ha frångått bönderna och tillfallit bolagen därför att staten här ej haft någon omtanke.

Ofta, kanske i de flesta fallen, komma statsinköp af skogsmark att afse jord, som staten förr ägt. Redan i midten af förra århundradet framhöll C. A. Agardh, hurusom följderna af utdelningen af statens skogar till enskilde börjat allt mer och mer att på ett fruktansvärdt sätt träda i dagen. Reduktion gick visserligen icke för sig nu som på Carl XI:s tid trodde han. »Det finns då», sade han, »tydligt ej annat medel att afvärja den hotande faran, än att staten återköper de skogar ruinerade, som den bortskänkt i fullt bestånd och värda miljoner. Det blir hårdt, det blir dyrt. Men alla dårsaker måste bära sitt straff och blifva dyra att återköpa.»

Inköp af skogsmark för ofvannämnda olika ändamål, af hvilka de tre sista äfven främja det första, kosta dock penningar. För detta

syfte har alltifrån 1874 varit anvisad köpeskillingen för försålda mindre kronodomäner. I detta afseende har staten ifrån 1877, då första köpeskillingsbeloppet inflöt, till och med år 1906 uppburit sammanlagdt 13,322,672 kronor. Det högsta beloppet inflöt år 1899 med 1,256,147 kronor, och intet annat år ha medlen uppgått till en miljon. År 1906 utgjorde de 629,111 kronor. Detta är ju alldeles för obetydliga belopp, om man skall i god tid vinna något afsevärdt för landet i ett så omfattande ändamål. En mängd fördelaktiga anbud på lämpliga inköp af skogsmark får också domänstyrelsen årligen afvisa i brist på medel. Åren 1899 och 1900 anvisades också för hvartera året på enskild motionärs framställning ett extra anslag af skogsmedel å 1,500,000 kronor för inköp af skog eller skogsbördig mark. I anledning af att anslaget sedan indrogs, yttrade jordbruksministern, att »det varit ytterst motvilligt, som han af hänsyn till de stora kraf, som för andra ändamål för närvarande ställas på statskassan», sett sig nödsakad afstå från att påyrka förnyelse af anslaget. Enligt en uträkning, gjord för några år sedan af jägmästaren C. A. Hallgren, skulle med bibehållande af de nuvarande anslagsbeloppen det åtgå 556 år, innan vi finge blott så stort procenttal statsskogar, som då fanns i Tyskland, där procenten var 32,7.

Skogskommittén, hvilken på sätt ofvan sägs, förordat fortsatt statsinköp af skogsmark, höll emellertid före, att betydande belopp af skogsmedlen skulle användas för ändamålet endast under de år, då »statsinkomsterna flöda rikligt». Detta är ett ganska gåtfullt tal. Statsinkomsterna flöda ju år ut och år in så rikligt de kunna, hvarken mer eller mindre. Det är på trängseln mellan utgifterna det främst beror. Denna sak pockar med synnerligt fog på en rundligare bevågenhet i utgiftssidan. Det är i själfva verket ett vida större kraf, som ställes på statskassan, om man, såsom här blir fallet, beröfvar landet produktiva framtidsvärden blott för att tillgodose de alltid omätliga krafven på krigsberedskap, som äro föråldrade om några år.

Utom penningar behöfs för affärer också enkla former. I detta senare afseende är kronan som bekant särdeles efterblifven. Något inrop på auktion lär icke kunna anordnas och i öfrigt tar det så många omgångar, innan en inledd affär kan afslutas, att det blir svårt både att få en god affär på hand och att kunna få behålla den till afgörandet. Ett exempel på hvad kronan härigenom kan gå förlustig anfördes i nedan omnämnda motion år 1903 om uthålligt skogsbruk på större privatskogar.»

Förenämnda hemställen blef på det sätt bifallen, att Riksdagen medgaf, att för angifna ändamål fick af 1907 års skogsmedel, i den mån de inflytande skogsmedlen öfversköto de beräknade, användas ett belopp af 500,000 kronor. Nedsättningen i det äskade beloppet motiverades med »hänsyn till de stora kraf, som ställas på statsbudgeten».

Motionären hade föreställt sig, att denna utgång skulle föranleda att i statsverksproposition för i år äskats ett nytt anslag för enahanda ändamål helst ordinarie. Då denna förhoppning ej gått i fullbordan, nödgas jag upprepa min framställning.

Just den omständigheten, att krafven på statskassan allt mer hopa sig, utgör enligt min uppfattning en uppfordran för staten att särskildt lägga sig vinn om dylika utgifter. De äro nämligen ägnade att för framtiden tillföra statsverket mångdubbelt större inkomster. Utsikten att af skogsdomäner kunna påräkna en stor och växande inkomst är en synnerlig styrka för budgeten. I ett skogsland som Sverige, hvars ekonomiska framtid till så stor del hvilat på skogarne, borde det vara en gifven sak, att i staten bland ordinarie utgifter alltid återfinna en afsevärd post af ifrågavarande slag. Det är fara värdt, att om en sådan utgiftspost ej beredes en varaktig plats där i tid, kommer kanske aldrig att finnas något utrymme för densamma.

För öfrigt är af ofvan angifna skäl behöfvat af nya anslag lika stort i år som förra året och kommer sannolikt under en lång framtid alltid att blifva så. Årsvinsten af försålda kronodomäner är för obetydlig och snart nog utsinar väl den källan. Dessutom är det likaledes dålig statsekonomi att söka anskaffa erforderliga medel till skogsköp endast genom realisationer af kronans jordbruksdomäner. Hufvudsaken blir nämligen då att erhålla så stora köpeskillingar som möjligt. Ingen omtanke ägnas däråt, att jordbruket kommer på rätt sätt i de rätta händerna och att åtföljande skog förblir sparad åtminstone till jordbrukets husbehof.

Slutligen är det af vikt att vederbörande hafva någorlunda ordentligt med medel att röra sig med, om man vill göra fördelaktiga skogsaffärer. Staten kan ej räkna på, att en enskild persons anbud skall stå sig i långa tider, till dess man hunnit göra besparingar i anslaget eller få nya anslag beviljade.

Det bör omnämnas att 1907 års influtna skogsmedel lära med 2,225,000 kronor öfverskjutit de beräknade.

Af dessa skäl hemställes:

att Riksdagen ville på ordinarie stat eller, om detta ej kan bifallas, på extra stat anvisa 1,500,000 kronor för inköp af skogbärande eller till skogsbörd duglig mark.

Stockholm den 26 januari 1908.

Carl Lindhagen.
